

Absenci poznámkového aparátu, který by publikaci nadměrně zatížil, vhodně nahrazuje jak úvodní historiografický přehled, tak přehledy základní literatury, hmotných a písemných pramenů vážících se k jednotlivým chronologickým celkům.

Problematické se může jevit široké geografické vymezení regionu východních Čech. Jak autorský kolektiv v úvodu správně podotýká, vnímání především geografické a politickosprávní příslušnosti jednotlivých krajů k východočeské oblasti procházelo v průběhu staletí různými proměnami, a mohlo být tedy vymezeno pouze na základě dějinné periodizace. Teritoriální vymezení proto bylo v syntéze chápáno, jako by mělo „plovoucí“ charakter. Některým přechodovým oblastem se tím však dostalo mnohem méně pozornosti, než by si zasloužily. Otázkou tedy zůstává, zda by podobné široce geograficky vymezené syntézy neměly být suplovány spíše úzeji regionálně zaměřenými pracemi, mapujícími jednotlivé historické správní kraje. I zde by samozřejmě vzhledem k dochovaným pramenům docházelo k problémům s jejich vymezením, nicméně jejich hranice by byly v dlouhodobém časovém horizontu mnohem lépe stanovitelné a zároveň by se předešlo výtce ohledně geografické, správní nebo církevněsprávní nesourodosti a odlišnosti jednotlivých zpracovávaných regionů.

MARTIN MUSÍLEK

Přemyslovské Křivoklátsko. 900 let hradu Křivoklátska, vyd. Vladislav RAZÍM, Národní památkový ústav – ú. o. p. středních Čech v Praze, Praha 2010

228 s., ISBN 978-80-86516-33-2

Vkusně vybavená publikace vznikla jako doprovodný text ke stejnojmenné výstavě, která proběhla od dubna do září 2010 přímo v areálu Křivoklátska, jedné z nejzachovalejších středověkých hradních pevností na českém území. Příležitost nabízí, jak tomu často bývá, první písemná zmínka. K roku 1110 popsal Kosmas, jak dal Vladislav (I) zajmout moravského knížete Otu a uvěznil ho na Křivoklátskě „v lese u řeky Mže“. S poznámkou, že krátce předtím byl hrad přestavěn.

Anotované dílo má několik částí. Nejobsáhlejší je katalog, vlastně sumář ikono-

grafických dokladů o hradě a celém regionu ve středověkém období, ještě s dalším členěním na *Křivoklátsko knížecí* a *Křivoklátsko královské*. Vedle sugestivních fotografií křivoklátské krajiny, nejstarších vyobrazení hradu včetně jeho vyvedení v dílech romantizujících malířů (V. Berger, A. Mánes aj.) nalezne zájemce i popis a charakteristiku dalších klíčových lokalit v oblasti (zejména Zbečno a Křivoklát, ale i Džbán, Jívno, Jenčov, Hlavačov aj.), opět vše dokumentované (včetně výseků z indikačních skic druhé čtvrtiny 19. století). Z dílny Aleny Nachtmannové a Vladislava Razíma pochází výklad o hradu i jeho okolí v historii starého českého státu, který je vlastně jakýmsi předřazeným úvodem k celému sborníku (*Křivoklát a lovecký hvozď v době přemyslovské*, s. 12–34); právě tato stať si z našeho pohledu zaslouží důkladnější pozornost.

Již první stránky ukáží, kolik nejasností a rozporuplných pohledů se navršilo okolo počátků Křivoklátska, i roli, kterou sehrával tamní lovecký hvozď. O řešení se v celé řadě studií pokusil již Tomáš Durdík, jemuž náleží primární zásluha o uvedení tématu do historické i archeologické literatury (koncentrované v *Castrum Bene* 7, 2004, s. 27–46). Právě s ním vede Vladislav Razím již delší čas diskuse jak o Křivoklátsku, tak o dalších kastelologických tématech. I stať v *Přemyslovském Křivoklátsku* je víceméně součástí této polemiky a koncentruje se na vyvracení či zpochybnování Durdíkových závěrů. Jistě, díky trvale pokračujícímu archeologickému výzkumu se téma Křivoklátska a Křivoklátska nachází v latentním pohybu. Ne všechny závěry publikované před dvaceti třiceti lety obstojí, s vaničkou by se však nemělo vylévat také dítě. Proto ve vsí stručnosti alespoň pár poznámek k některým místům.

Hned malou noticku k poznámce 1 (s. 31); není tak úplně pravda, že by se tématu lovectví a středověkých loveckých revírů (kromě Křivoklátska v Čechách třeba střední Povltaví, dolní Posázaví, Zbraslavsko aj.) u nás nikdo nezabýval. Stačí sledovat literaturu posledních let. Rovněž při hodnocení využitelnosti falz pro sídelně historické (i jiné) účely by měl odkaz mířit především na stať Rostislava Nového (*Studia Mediaevalia Pragensia* 2, 1991, s. 47–63), která se právě jimi speciálně a kvalifikovaně zabývá. Nicméně přejděme k podstatnějším věcem. Autoři správně věnují pozornost Zbečnu, unikátní lokalitě s časně dosvědčeným loveckým

dvorcem, dá se říci předchůdci Křivoklátu, třebaže vztah obou míst není tak úplně průhledný. Stěží však dojde obecnějšího uznání hypotéza, jak se staré dobré Zbečno někdy po roce 1184 změnilo v Castellum Vetus, aby se – arci po jisté přestávce (1330) – opět vrátilo k původnímu názvu, s nímž vydrželo do současnosti (s. 15). Stopadesátiletý hiát není pro středověk ničím výjimečným, prostě chyběl důvod, aby zeměpanské Zbečno vstoupilo do pramenů. Nebylo prodáno, koupeno ani zastaveno, nic závratného se tam nestalo, aby o tom referovaly kroniky a letopisy. Naproti tomu se snad, díky posledním výsledkům, v trochu jasnějších konturách rýsují počátky Křivoklátu, o němž Tomáš Durdík předpokládal, že původně zaujímal jinou polohu. Na druhou stranu nejsou však ani raně středověké fragmenty, s nimiž oponenti argumentují, natolik průkazné, aby otázku s definitivní platností řešily. Podle Razíma to pak byl Václav I., jehož velkorysá přestavba učinila z Křivoklátu románsko-gotický hrad (s. 16). K podobným oříškům, o nichž se vedou dlouhé diskuse, patří od Křivoklátu výše na Berounce (vlastně Mži) situovaný Týřov, jehož pokročilou dvojílnou dispozici spojil Durdík již s Václavem I. (podobně jeho době připsal Džbán a Jivno), naopak Razím (na rozdíl od Křivoklátu) přičítá náročnou týřovskou fázi až Přemyslu Otakarovi II. (s. 18). Nevím, zda je v současné době archeologie schopna na pouhá desetiletí určovat stáří středověkých objektů. Faktem je, že na Týřově byl Václav I. solidně „zabydlen“, nebylo to zjevně již před polovinou 13. století žádné provizorium. A jestli se vyspělejší fáze začala rodit třeba okolo roku 1250, tedy ještě za Václava, anebo o pár let později za Přemysla, je opravdu „doba vzniku“ těžko určitelná.

Otazníků samozřejmě skrývá křivoklátský hvozď více. K těm opravdu vážným patří vznik manské soustavy Křivoklátu, tradičně (již od A. Sedláčka) spojovaný s Přemyslem Otakarem II., třebaže přímé doklady se hlásí do mladšího období. I proto se autoři kloní k názoru, že křivoklátský manský obvod vybudovali teprve Lucemburkové. Podobných systémů se ovšem v Čechách ustavilo více (Loketsko, Trutnovsko, Kladsko aj.) a bývají vesměs přičítány „zlatému“ králi Přemyslovi, i když spolehlivé údaje pocházejí z časů Jana Lucemburského (s. 22–23). Do jisté míry oprávněně proto Razím a Nachtmanová upozorňují na odlišnou funkci Křivoklátska ve srovnání s exponovaným pohra-

ničím; příklad Bezdězska (Českolipsko), jehož manská organizace se vcelku zřetelně rodila v otakarovské epoše, by zase (pokud chceme komparovat) nevylučoval Durdíkovo vidění. Není pak jasné, odkud se bere jistota obou autorů, že vilik Medvěď, v roce 1250 z rukou děkana Víta učiněný na Velízi rytířem, by měl být prvním doloženým křivoklátským purkrabím (s. 24). K tomu se dá dospět jen krkolomnou úvahou.

Není pochyby, že křivoklátský lovecký hvozď si zaslouží pozornost. Nejen jako modelový příklad svého druhu, ale i vzhledem k výjimečné roli samotného Křivoklátu a (dosud stále ne plně objasněné) úloze opevněných sídel ztracených v tamních lesích, kde často neznáme ani dobová jména těchto lokalit. Publikace *Přemyslovské Křivoklátsko* se řadí k těm, které bychom mohli nazvat mezibilančními. Mapuje regionální i některé obecnější problémy, které čekají na další mezioborový výzkum.

JOSEF ŽEMLIČKA

Klatovy, red. Lenka SÝKOROVÁ,
Nakladatelství Lidové noviny,
Praha 2010

592 s., ISBN 978-80-7422-018-0

Monumentální dílo Jindřicha Vančury *Dějiny někdejšího královského města Klatov (1927–1936)*, dovedené do poloviny 18. století, patřilo svého času k vrcholům regionálního bádání a dodnes je stěžejním faktografickým korpusem nejen pro poznání historie tohoto města, ale i širšího okolí. Je otázka, zda autorům moderního zpracování dějin Klatov byla existence této monografie ulehčením, či naopak znesnadněním jejich úkolu, neboť zejména u středověkého materiálu odkázal Vančura své následovníky často jen k paběrkování a spíše než k pramenným objevům k hledání nových interpretací.

K lepšímu osvětlení počátků a nejstaršího období města tak přispívá zejména archeologie. Výsledky dosavadních výzkumů zpřístupnila vedle Hany Přerostové především Jindra Hůrková, od roku 1991 archeoložka klatovského Vlastivědného muzea dr. Hostaše. Její působení se časově kryje s dobou stavebního rozmachu posledních dvou desetiletí, nesoucího s sebou horečnou archeologickou aktivitu, a monografie o Klatovech tak dala ideální příležitost ke shrnutí těchto výzkumů, které v leccems pozmě-